

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU  
ȘCOALA DOCTORALĂ PSIHOLOGIE**

**Cu titlu de manuscris**

**C.Z.U:**

**SĂBĂREANU LAURENȚIU-MIHAI**

**PROFILUL AGRESORULUI FAMILIAL. UN MODEL INTEGRATIV DE INTERVENȚIE  
ÎN MEDIUL PENITENCIAR PENTRU REDUCEREA AGRESIVITĂȚII LA DEȚINUȚII  
CONDAMNAȚI PENTRU VIOLENȚĂ DOMESTICĂ**

**Specialitatea: 511.02 - Psihologia dezvoltării și psihologia educațională**

**Rezumatul tezei de doctor în psihologie**

**CHIȘINĂU, 2024**

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale de Psihologie din Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

**Președinte:**

**Glavan Aurelia**, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

**Conducător de doctorat:**

**Victoria Gonța**, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

**Referenți oficiali:**

**Șleahțițchi Mihail**, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

**Holman Andrei**, doctor în psihologie, profesor universitar, Universitatea ”Al. I. Cuza” din Iași, România

**Rusnac Svetlana**, doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Susținerea va avea loc la 24 iunie 2024, ora 16.30 în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale de Psihologie din UPSC ”Ion Creangă”, str. I. Creangă 1, MD-2069, bl.2, Sala Senatului.

Teza de doctor în psihologie și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat ”Ion Creangă”, și pe pagina web a ANACEC ([www.anacec.md](http://www.anacec.md), [www.cnaa.md](http://www.cnaa.md) ).

Rezumatul a fost expediat pe 24 mai 2024.

Președintele Comisiei de doctorat

**Aurelia Glavan**, prof. univ., dr hab.

Conducător de doctorat

**Victoria Gonța**, conf. univ., dr.

Autor

**Săbăreanu Laurențiu-Mihai**

## **CUPRINS**

Lista abrevierilor .....	4
Reperle conceptuale ale cercetării.....	5
Conținutul tezei .....	13
Concluzii generale și recomandări .....	24
Bibliografie .....	27
Lista publicațiilor autor.....	30
Adnotare (în română, engleză și rusă) .....	32

### **LISTA ABREVIERILOR (Limba română)**

AGT- scorul general al agresivității

AF -Agresivitate fizică,

AV- Agresivitate verbală

AGV- agresori antisociali/general violenți

ASS-agresori de subtipul antisocial

DB- agresori disforici/borderline

NP- agresori non-patologici

O- Ostilitate

TPD- tulburarea de personalitate depresivă

TPPA-tulburarea de personalitate paranoidă

TPNa- tulburarea de personalitate narcisică

TPBo-tulburarea de personalitate borderline

TPAS - tulburarea de personalitate antisocială

VF - violență în familie

VD – violență domestică

VIP -violență împotriva partenerului (intim)

### **LISTA ABREVIERILOR (Limba engleză)**

AQ - Aggression Questionnaire

BDHI - Buss-Durkee Hostility Inventory

BPAQ - Buss-Perry Aggression Questionnaire

BPAQ-SF- Buss-Perry Aggression Questionnaire-Short Form

CBT - Cognitive behavioral therapy

GAM - The General Aggression Model

## REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

**Actualitatea și importanța cercetării.** Problematika violenței în familie, în general, și cea a psihologiei victimei și a agresorului familial, în particular, este amplă și complexă. Diversele abordări au generat multiple concepții, teorii, tipologii, modele, circulația cărora dintr-un câmp științific la altul, intercalarea reciprocă și reapariția acestora sub o formă mai mult sau mai puțin renovată face dificilă identificarea lor.

Problema VD și modalităților de reducere a fenomenului a ajuns cu multă întârziere în vizorul cercetătorilor, chiar dacă mereu a fost relevantă pentru societate.

Timp îndelungat, agresivitatea și violența în familie au fost considerate chestiuni legitime și justificate, fiind perpetuate prin mentalitățile culturale ca o condiție morală și normativă în conștiința multor societăți tradiționale. Începând cu anii '70, o dată cu dezvoltarea culturii și mișcărilor feministe și egalitariste, violența în familie (VF) a devenit o preocupare pentru sfera sănătății și politicilor publice în multe state, fiind unanim recunoscute nu doar suferințele victimelor, ci și costurile considerabile pentru sistemul medical, juridic-legislativ, de asistență socială și economic [24].

În acest sens, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a adoptat în 1996 rezoluția WHA 49.25 prin care VF era declarată o prioritate a sistemului de sănătate și a solicitat statelor membre ale Organizației Națiunilor Unite (ONU) să elimine violența împotriva femeilor și copiilor. Astăzi este unanim recunoscut că VF reprezintă o amenințare la siguranța, libertatea, sănătatea și integritatea persoanelor. Acest lucru a determinat comunitatea internațională să plaseze lupta împotriva violenței în familie în paradigma protecției drepturilor fundamentale ale copilului și ale omului recunoscute de Convenția ONU privind drepturile copilului (29 noiembrie 1989), Declarația Națiunilor Unite privind violența împotriva femeilor (Rezoluția 48/104/20.12.1993), de Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (11 mai 2011), precum și de alte documente internaționale care recomandă statelor să ia toate măsurile de ordin politic, administrativ și financiar care se impun pentru a preveni și combate fenomenul. În România, ca și în Republica Moldova, preocuparea pentru violența domestică (VD) s-a afirmat "în bună parte datorită presiunilor externe, nevoii de aliniere la spiritul și standardele europene și internaționale și, mai ales, la dimensiunea de protecție și ajutor acordat victimei, fie ea copil sau femeie" [20, p.5]. Ca urmare, România, ca stat al UE, și-a aliniat cadrul legislativ la normativele europene și mondiale (Strategia Națională împotriva Violenței în Familie, Planul de Acțiune pentru Combaterea Violenței Domestice, ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor ș.a).

Deși la momentul actual în România s-au înregistrat mari progrese în ceea ce privește campaniile de conștientizare a VD, prevenția și legislația care o sancționează, în anul 2022 au fost înregistrate peste 70000 de cazuri de VD [22], iar în primele luni ale acestui an s-au înregistrat cu 3,6% mai multe cazuri de VD, comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior [18]. Aceste cifre demonstrează faptul că toleranța față de faptele de violență domestică este încă mare în România, agresorii, victimele și actele de VD rămânând un subiect extrem de actual.

Cercetarea de față se circumscrie și se aliniază preocupărilor constante ale specialiștilor din întreaga lume privind scăderea incidenței fenomenului, ceea ce îi conferă o importanță de netăgăduit, cu atât mai mult cu cât există un acord unanim în ce privește necesitatea înțelegerii fenomenului în complexitatea sa.

Importanța studierii temei este determinată de insuficiența studiilor dedicate agresorilor familiari și modalităților de reducere a agresivității.

În societatea românească, ca de altfel în majoritatea societăților lumii, agresorii familiari „sunt în marea lor majoritate persoane de sex masculin (91,1%), situație care se extinde în tendințele înregistrate la nivelul omorurilor, în general, sau a criminalității violente” [2, p. 28], astfel că am considerat oportun ca studiul să se raporteze la persoanele condamnate penal pentru fapte de VD, care ispășesc pedepse privative de libertate în penitenciare din România.

### **Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.**

În ultimele decenii, problema complexă a VD rămâne în atenția cercetătorilor, atât în context național cât și pe plan global. Este recunoscut, că abordarea eficientă a violenței în familie necesită o colaborare strânsă între diferite sectoare, cum ar fi sistemul de justiție, serviciile sociale, sistemul de sănătate și educația, fapt care îi conferă un caracter inter- și trans- disciplinar. Astfel, VD se regăsește în preocupările științifice ale cercetătorilor din diverse domenii: psihologie, sociologie, pedagogie, jurisprudență, medicină și chiar economie, care să ia în considerare dimensiunile sociale, economice, culturale și psihologice ale fenomenului.

În prezent, literatura internațională de specialitate cu referire la tema violenței în familie este foarte diversă și bogată, însă destul de modestă atunci când lansăm o căutare a termenilor dimensiuni de personalitate ale agresorilor familiari, în special în mediul penitenciar. Ne-am propus în cercetarea noastră să analizăm raporturile ce pot exista între formele de manifestare a agresiunii în familie și dimensiunile patologice și non-patologice ale personalității, mecanismele de coping, experiența de violență în familia de origine și consumul de substanțe. În acest sens, drept repere epistemologice în

conceptualizarea cercetării variabilelor selectate, ne-au servit un șir lucrări și demersuri experimentale:

*În plan internațional*, problema VD și manifestările agresive este studiată de mai mulți autori: ABRAHAMS, N., MATHEWS, S., MARTIN, L.J., LOMBARD, C., ALLEN, J.J., ANDERSON, C.A. BUSHMAN, B.J. BANDURA, A., ș.a. Dimensiunile de personalitate ale agresorilor sunt în atenția următorilor cercetători: J. GUNN ȘI J. GRISTWOOD, 1975, TALLEY, A., ARLIN, B.J. JEFFREY, V.C., CAMLIBEL, D.A., CAN, S.H., HENDY, H.M., COLEMAN, D.H., COOPER, A., SMITH, E.L., CUNHA, O., GONÇALVES, R.A. ș.a. Despre incidența Tulburărilor de personalitate în cazurile de violență găsim contribuții importante la: HUSS, M.T., DUTTON, D.G., BODNARCHUK, M. LOGAN, C., JOHNSTONE, L.; Există autori care au creat instrumente de cercetare a agresivității și comportamentului violent: A. H. BUSS, A. DURKEE, 1957, BUSS, A.H., PERRY, M.; O serie de autori au evaluat impactul diverselor programe de recuperare pentru victimele VD: ECKHARDT, C.I., MURPHY, C.M., WHITAKER, D.J., SPRUNGER, J., DYKSTRA, R., WOODARD, K.; Programe de intervenție asupra agresivității în mediul penitenciar regăsim la: BENNETT, L., STOOPS, C., CALL, C., FLETT, H., VINCENT, N., 2002, HUSS, M.T., LANGHINRICHSEN-ROHLING, J.

*În România* cercetări semnificative în problematica VD sunt semnate pe diverse arii profesionale: Intervenția socială în violența domestică: LIICEANU, A., SAUCAN, D.Ș., MICLE, M.I., CÎMPEANU, I.; Despre semnificațiile și implicațiile sociale ale Criminalității violente: DIMA, G., BELDIANU, I.F., MIHAIU, S., 2021; STOICAN, G., 2020, LIICEANU, A., SAUCAN, D.Ș., MICLE, M.I., 2004, BALICA, E., 2009; Din perspectiva politicii sexelor și curentelor feministe românești găsim surse importante la: MIHĂILESCU, Ș., 2002, POPESCU, L., 2009; Perspectiva psihologică a VD, trauma prin violență și profilul victimei și agresorului familial, studii importante regăsim la: TURLIUC, M.N., 2009, MITROFAN, N., CIULUVICĂ, C., 2012, MUNTEAN, D., BONEA, G.V., 2018, D. NASTAS, 2002.

*În Republica Moldova* problema VD a fost abordată mai mult din perspectiva impactului asupra victimei: RUSNAC, S., GONȚA, V., CLIVADĂ, S., 2009, 2018; BODRUG-LUNGU, V., I. RACU, 2014, I.U. RACU, 2020, 2021, BOLEA, Z., 2017. Printre autorii care într-un mod direct sau tangențial au abordat problematica prevenirii victimologice a infracțiunilor săvârșite prin violență, menționăm următorii autori: GLADCHI GH., MARTÎNCIC EV., BACIU GH., RUSNAC S., SÂMBOTEANU D., DOLEA I., RAILEAN D., BUJOR V., LARII I., CIOBANU I., BEJAN O., ȚURCAN V., BÎRGĂU M., BRÎNZĂ S., STATI V., GRAMA M., MANOLE-ȚĂRANU, D.

Examinarea reperelor teoretice ale cercetării și sinteza experiențelor în domeniu a condus la identificarea următoarelor contradicții: o dată recunoscută ca problemă socială, VD a devenit un subiect intens cercetat, căutând să se înțeleagă natura și cauzele acesteia, precum și identificarea tipurilor de agresori. În acest sens, abordările tradiționale au conceptualizat și descris VD ca pe o infracțiune în care un agresor de sex masculin își abuzează partenera pentru a o controla și domina, pentru a o determina să facă ceea ce dorește el, fără a ține cont de drepturile ei. Analizele feministe, în special, au evidențiat agresorul de tip „putere și control” [25, p.6], dar nu au scos în evidență un profil clar, în bază de trăsături, dimensiuni de personalitate și predictorii ai comportamentului violent. Agresorii familiali, în general bărbați violenți, au fost clasificați în subgrupuri omogene pe baza caracteristicilor individuale, cum ar fi trăsăturile de personalitate patologice și natura și frecvența violenței [15]. Totodată există un număr important de studii teoretice și empirice referitoare la tipologiile agresorilor familiali care pledează pentru reconceptualizarea VD ca fenomen eterogen. Terapia agresorilor, pe de altă parte, are o istorie relativ scurtă, primele încercări fiind menționate în perioada în care s-au înființat primele adăposturi pentru femeile bătute [7]. Meta-analizele realizate până în prezent au relevat date contradictorii în ce privește eficiența terapiei impusă de instanțe bărbaților condamnați pentru VD/VIP. Ulterior, studii mai riguroase din punct de vedere metodologic, au prezentat rezultate mixte referitor la eficiența terapiei la bărbații agresori. Analizele mai recente privind eficiența intervențiilor în cazul agresorilor familiali au relevat rezultate contradictorii [7]. În plus, nu există dovezi care să demonstreze că un program sau un tip de intervenție este mai eficient decât altul. Programele de intervenție clasice au la bază fie un model feminist, fie un model cognitiv-comportamental sau o combinație între cele două, ceea ce face puțin probabil oferirea unei soluții semnificative la problema VD. Din acest motiv, este nevoie să se exploreze noi programe și/sau abordări ale VD [26].

Astfel, contextul social descris, generează **problema cercetării**, care constă în rezolvarea contradicției dintre necesitatea acută de diminuare a comportamentelor violente la agresorii familiali și lipsa programelor de intervenție psihologică pentru deținuții condamnați pentru violență în familie, verificate experimental.

**Scopul cercetării:** identificarea profilului agresorului familial în România, condamnat penal pentru VD, pe baza trăsăturilor și dimensiunilor de personalitate și validarea experimentală a Programului integrativ de intervenție pentru reducerea agresivității, pasibil pentru implementare în mediul penitenciar.



**Ipoteza cercetării:** Profilul agresorului familial, condamnat pentru VD este heterogen, incluzând pe lângă agresivitate, trăsături de personalitate relevante pentru asocierea cu VD, și factori psiho-sociali asociați, ca predictorii ai comportamentului violent, reducerea agresivității fiind posibilă, în acest caz, prin aplicarea unui program integrativ, bine orientat, de intervenție psihologică, implementat în mediul penitenciar.

**Obiectivele cercetării:**

1. Determinarea reperelor conceptuale ce definesc agresivitatea și VD, profilul agresorului familial, factorii declanșatori și intervenția psiho-socială în cazurile de violență domestică;
2. Analiza validității, fidelității și consistenței interne a variantei românești a Chestionarului de agresivitate - The Aggression Questionnaire (AQ), elaborat de A.H. Buss și M. Perry (1991);
3. Determinarea tipurilor de agresivitate la bărbații care execută pedepse privative de libertate pentru infracțiuni de VD și Identificarea profilului agresorilor familiari pe baza dimensiunilor de personalitate, a strategiilor de coping cognitiv-emoțional, și a distresului emoțional;
4. Examinarea diferențelor dintre tipurile de agresori în funcție de consumul de substanțe și experiențierea violenței în familia de origine.
5. Elaborarea și validarea Programului integrativ de intervenție în vederea reducerii agresivității la bărbații condamnați penal pentru VD.
6. Edificarea unui cadru teoretic particular și noi cunoștințe științifice specifice domeniului VD din perspectiva influențării asupra profilului agresorului familial pentru reducerea fenomenului.

**Metodologia cercetării** este reprezentată de: teoriile agresivității (J. Dollard, 1939, R. A. Baron și D. R. Richardson, 1994, C. D. Spielberger, G. Jacobs, S. Rusell și R. S. Crane, 1983, C. A. Anderson și B. J. Bushman, 2002); teoriile explicative ale VD (A. Bandura, Jean-Marie Domenach, 1978, L. E. Walker, 2009, A. Ruddle, 2017); Concepțiile privitoare la dimensiunile de personalitate corelate cu agresivitatea (M. McMahon, E. Pence, 1996, P.T. Costa, 1989, K. Hennig, 2005, J.P. Sharpe, S. Desai, 2001); concepțiile psihologice privind particularitățile VF și specificul relațiilor violente în cuplu (O.W.Barnett, R.W.Fagan, J.M. Booker, 1991).

Studiul a fost realizat pe eșantioane diferite de deținuți care execută pedepse privative de libertate în mai multe penitenciare din Regiunea Sud-Muntenia din România, cu respectarea normelor etice și legale, în funcție de obiectivele cercetării.

Având în vedere caracterul exclusiv cantitativ al cercetării, a fost utilizată metoda testelor. În acest sens, instrumentele utilizate în studiul de față au fost atent selecționate, astfel încât acestea să măsoare variabilele propuse a fi investigate, să fie standardizate și adaptate pe populația românească. Astfel,

pentru măsurarea agresivității, s-a considerat necesară adaptarea și validarea pe populația delinvențială a Chestionarului de agresivitate AQ [6]. Pentru evaluarea trăsăturilor de personalitate a fost utilizat Chestionarul ZKPQ (Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire). Trăsăturile de coping cognitiv-emoțional au fost evaluate cu ajutorul instrumentului CERQ elaborat de Garnefski, Kraaij și Spinhoven (2002). Dimensiunile de personalitate au fost evaluate cu chestionarul de personalitate SCID-II (DSM-IV), un interviu diagnostic semistructurat de evaluare a celor 10 tulburări de personalitate de pe Axa II a DSM-IV [7] precum și a Tulburării de Personalitate Depresivă și a Tulburării de Personalitate Pasiv Agresivă (cuprinse în Anexa B a DSM-IV). Pentru evaluarea riscului de agresivitate am folosit Chestionarul C1, o grilă de interviu structurat utilizată în mediul penitenciar. Fiecărui instrument i-au fost atașate scale de colectare a datelor socio-demografice și criminologice. Ipotezele cercetării au fost formulate în concordanță cu obiectivele propuse pentru fiecare etapă a cercetării. Pentru analiza și validarea ipotezelor am utilizat o serie de analize și prelucrări statistice multivariate, adecvate fiecărei analize în parte. Astfel, operaționalizarea instrumentului de agresivitate AQ a presupus analiza factorială și de validitate, identificarea profilului agresorului a presupus analiza de clusterizare, ierarhică și k-means. De asemenea, au fost utilizate analize varianță (MANOVA și ANOVA uni-factorial, precum și ANOVA MR two-way) sau corelaționale (a fost utilizată corelația Pearson, bilateral).

Pentru a analiza eficiența programului elaborat în vederea reducerii agresivității la persoanele condamnate pentru fapte de VD am utilizat metoda experimentului cu un singur grup, având în vedere faptul că cercetarea s-a realizat în mediul penitenciar care face dificilă randomizarea și crearea unor grupuri echivalente de tratament. Evaluarea s-a făcut în trei momente (pre-test-intermediar-post-test). **Noutatea și originalitatea științifică** constă în crearea unui cadru de referință pentru abordarea fenomenului VF din perspectiva agresorului familial; configurarea științifică, validarea și adaptarea pe populația delinvențială a unui chestionar de măsurare a agresivității; realizarea unei cercetări ample teoretico-empirice cu referire la dimensiunile de personalitate ale agresorilor familiari, condamnați penal pentru VD în România; identificarea particularităților strategiilor de coping cognitiv-emoțional și a distresului emoțional la diferite tipuri de agresori; elaborarea profilului psihologic al agresorului familial; identificarea factorilor psiho-sociali predictorii ai VD la agresorii familiari; fundamentarea teoretică a modelului integrativ de intervenție psihologică privind reducerea agresivității la bărbații condamnați penal pentru VD.

**Semnificația teoretică a cercetării** rezultă din cunoașterea științifică a semnificației termenului de agresivitate și VD, studiul evoluției cercetărilor privind VD, conceptualizarea dimensiunilor de

personalitate și predictorilor VD în literatura de specialitate; fundamentarea bazei instrumentale pentru determinarea tipurilor de agresori familiari; stabilirea aspectelor particulare ale VF și a corelatelor acestuia; structurarea profilului psihologic al agresorilor familiari; fundamentarea teoretică a Programului integrativ de intervenție psihologică privind reducerea agresivității.

**Valoarea aplicativă a cercetării** constă în:

- selectarea și adaptarea instrumentelor de cercetare referitoare la tipurile de agresivitate la bărbații care execută pedepse privative de libertate pentru infracțiuni de VD, dimensiunile fundamentale de personalitate, strategiile de coping cognitiv-emoțional și a distresului emoțional;
- cercetarea experimentală a dimensiunilor de personalitate ale agresorilor familiari, condamnați penal pentru VD în România;
- elaborarea și validarea Programului integrativ de intervenție psihologică privind reducerea agresivității la bărbații condamnați penal pentru VD.;
- formularea unor concluzii teoretice și recomandări practice pentru psihologi, psihologi din penitenciare, contribuind, astfel, la promovarea cunoștințelor psihologice și a suportului practic în activitatea cu delincvenții;
- utilizarea rezultatelor ca material didactic în procesul de formare continuă și de activitate profesională a specialiștilor din domeniul sistemului penitenciar .

**Rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante în cercetare** se referă:

1. Adaptarea și validarea pe populația românească delinvențială a Chestionarului de agresivitate AQ a relevat obținerea unui instrument cu calități psihometrice semnificative, analiza factorială a componentelor principale susținând structura originală a AQ cu patru factori, în acord cu modelul propus de autori. În acest sens, au fost reținuți 24 de itemi care încarcă factorii Furie-F (9 itemi), Agresivitate fizică- AF (7 itemi), Ostilitate-O (5 itemi), Agresivitate verbală-AV (3 itemi), precum și scorul general al agresivității-AGT care cuprinde toți itemii chestionarului, respectiv suma scorurilor factorilor. Demersul empiric întreprins a relevat un instrument valid, de încredere și valoros pentru a evalua agresivitatea și trăsăturile sale secundare în rândul agresorilor care poate completa cu succes bateria de teste de evaluare a agresivității la deținuți.

2. A fost identificat un profil al agresorului la bărbații condamnați pentru acte de VD. Demersul investigativ a inclus utilizarea factorilor chestionarului agresivității tradus și validat, precum și o serie de trăsături de personalitate (impulsivitatea, nevrotismul, rumația, distresul emoțional) relevante pentru asocierea cu VD. Rezultatele au indicat o soluție cu patru cluster, patru tipologii de agresori

denumite de autorul studiului ca agresori non-patologici (NP), agresori disforici/borderline (DB), agresori antisociali/general violenți (AV) și agresori de subtipul antisocial (ASS). Categoriile de infractori identificate converg ca număr și conținut descriptiv cu tipologii similare postulate teoretic și relevate empiric pe populații carcerale sau non-carcerale în alte țări și culturi, ceea ce demonstrează validarea primei ipoteze a studiului.

3. Rezultatele au demonstrat că există diferențe între tipurile de agresori în ce privește consumul de substanțe, ca fenomen predictiv pentru VD. De asemenea, studiul a demonstrat că există diferențe între tipurile de agresori în ce privește expunerea la violență în familia de origine. Rezultatele obținute sunt similare cu cele altor studii identificate în literatura de specialitate. Mărimea efectului și puterea testului pentru fiecare ipoteză confirmată sunt semnificative, ceea ce ne permite generalizarea rezultatelor la populația țintă.

4. Rezultatele studiului au arătat că profilul agresorului familial din spațiul românesc este similar cu cel al bătașilor din lumea largă, ceea ce relevă o anumită coerență între tipurile de agresori, atât în ceea ce privește aspectele generale, cât și a caracteristicilor specifice.

5. A fost elaborat un program integrativ de intervenție pentru agresori pe baza standardelor naționale și internaționale care le guvernează, în general, precum și ținând cont de nevoile participanților. Analiza eficienței programului s-a făcut, în acord cu literatura de specialitate în domeniu, în funcție de mărimea efectului și puterea testului. În acest sens, s-au înregistrat valori semnificative ale mărimii efectului ( $\eta^2 > 0,5$ ), precum și o putere a testului înaltă pentru toate variabilele de interes asociate cu VD, ceea ce demonstrează robustețea programului. Rezultatele obținute demonstrează dorința de schimbare a subiecților, asumarea responsabilității pentru faptele comise, precum și scăderea agresivității și a credințelor negative referitoare la femei, în general, și partenerele de cuplu, în special. Având în vedere rezultatele obținute, putem afirma ca s-a reușit elaborarea unui program de intervenție pentru agresori validat empiric. Designul cvasi-experimental al cercetării a fost considerat acceptabil, având în vedere atât numărul de subiecți participanți la program, cât și dificultățile de randomizare a subiecților în mediul penitenciar;

Rezultatele permit o mai bună înțelegere a profilului persoanelor, bărbați, care comit infracțiuni prin violență în familie, precum și demonstrarea eficienței unui program de intervenție, creându-se astfel premisele dezvoltării de noi programe de intervenție pentru agresorii familiali în vederea reducerii fenomenului de violență domestică în România. Se relevă în faptul că teza completează lacunele de cunoaștere ale fenomenului de violență în familie specific spațiului românesc, prin integrarea

profilului agresorului, dezvoltarea bateriei de teste destinate evaluării agresivității, precum și prin reperi metodologice ale intervenției psihologice.

**Aprobarea și implementarea rezultatelor științifice** s-a realizat prin diseminarea rezultatelor obținute pe parcursul desfășurării cercetării teoretice și empirice, prin intermediul discuțiilor în cadrul ședințelor comisiilor de îndrumare la nivelul Școlii Doctorale de Psihologie a UPSC „Ion Creangă”; prin intermediul publicațiilor științifice în reviste științifice: ICERI2022 Proceedings, 2022, Spania; European Proceedings of Educational Sciences, EpES; Revista de Criminologie, Criminalistica și Penologie, București; în culegeri ale comunicărilor la conferințele științifice internaționale, precum: EduLearn, 15th annual International Conference on Education and New Learning Technologies, Palma de Mallorca (Spania); 2nd International Conference on Social Sciences, Humanities and Education; 1st International violence and prevention of violence congress book, Turcia; Conferința Internațională "Educația din perspectiva conceptului Clasa Viitorului" 2020-2023, Chișinău, Moldova; și naționale Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Chișinău; Pe tema cercetării au fost publicate 11 lucrări științifice. Programul de intervenție a fost aprobat, spre derulare, de către conducerea penitenciarului gazdă, și propus spre implementare în sistemul Administrației Naționale a Penitenciarelor din România.

**Volumul și structura tezei:** introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, 136 pagini text de bază, 18 tabele, 26 figuri, 4 anexe.

**Concepte-cheie:** violența domestică, agresivitate, agresor familial, mediu penitenciar, deținuți.

## CONȚINUTUL TEZEI

**Introducerea** prezintă argumentele referitoare la actualitatea și importanța problemei de cercetare, descrierea situației în domeniul de cercetare, problema, scopul și obiectivele cercetării și metodologia cercetării.

**Capitolul 1** al lucrării, intitulat Agresorul familial: tipologii și intervenții este destinat analizei cadrului teoretic al problemei investigate și prezintă: conceptele de agresivitate și violență, conceptul de violență domestică și teoriile violenței domestice, în contextul cercetării fiind formulată o definiție de lucru a VD, tipurile de agresori identificate în literatura de specialitate în contextul violenței domestice și programe de intervenție pentru agresorii familiali.

În acest capitol, lucrarea s-a concentrat pe analiza literaturii de specialitate în vederea definirii constructelor teoretice care să permită realizarea cercetării experimentale a profilului agresorului familial la bărbații condamnați pentru acte de VD și elaborarea unui program de intervenție de reducere a agresivității la aceștia. Sinteza teoretică a relevat faptul că agresivitatea și violența sunt

constructe heterogene complexe, care au suscit o atenție deosebită din partea cercetătorilor, în contextul VD fiind studiate nu doar datorită amploarei problemei, ci și a consecințelor lor, personale, sociale și juridice.

Teoriile empirice prezentate oferă cadre explicative diferite pentru conceptualizarea VD. Pentru a spori claritatea conceptuală a VD, în contextul cercetării de față a fost elaborată o definiție de lucru a VD care cuprinde toate formele documentate ale acestei forme de violență comise cu intenție (violență emoțională/psihologică, violență fizică, agresiune/abuz sexual, comportament de control/amenințare și constrângere), aplicate sistematic și repetitiv, care au loc cu precădere între parteneri intimi (prieten și prietenă, căsătoriți, relații pe termen lung) și față de copii (proveniți din relație sau din afara ei), cu scopul dominării și controlării partenerei/partenerului.

În cadrul cercetării de față, au fost selectate studiile reprezentative identificate în literatura de specialitate referitoare la tipologia agresorilor. Reținem faptul că de un suport considerabil din partea cercetătorilor se bucură tipologia bazată pe clustere, care include severitatea și generalitatea violenței, psihopatologia agresorului și tipul de patologie, ca predictor ai agresivității. Cu toate acestea, încă nu s-a demonstrat un acord unanim asupra acestei tipologii.

Analiza literaturii de specialitate privind intervenția în cazul agresorilor demonstrează că numărul studiilor referitoare la eficiența intervențiilor este semnificativ.

Cel de-**al doilea capitol** al lucrării, Profilul agresorului familial la bărbații condamnați pentru fapte de violență domestică în România. Cercetare constatativă, este dedicat prezentării și analizei rezultatelor studiului constatativ referitor la profilul agresorului familial, la un eșantion românesc de bărbați care ispășesc pedepse privative de libertate pentru acte de VD, aplicând metode similare procedurilor din investigațiile anterioare identificate în literatura de specialitate, utilizând însă un set diferit de instrumente.

Obiectivele cercetării de constatare au constat în:

- Studiul validității și fidelității variantei românești a Chestionarului de agresivitate - The Aggression Questionnaire (AQ), elaborat de A.H. Buss și M. Perry (1991). Analiza consistenței interne a Chestionarului de agresivitate.
- Identificarea unui profil al agresorului familial funcție de dimensiunile de personalitate, distresului emoțional, rumației, ca strategie de coping cognitiv-emoțional și al agresivității instrumentale la bărbații care execută pedepse privative de libertate pentru infracțiuni de VD.
- Examinarea posibilelor diferențe între tipurile de agresori în ce privește consumul de substanțe și experiențierea violenței în familia de origine.

Analiza literaturii de specialitate a relevat Chestionarul de agresivitate elaborat de A. H. Buss și M. Perry (1992) ca fiind un instrument de diagnoză a agresivității foarte utilizat în populații cu vârste diferite [1], inclusiv în studiile realizate pe deținuți, atât bărbați, cât și femei [21], fapt ce a determinat selectarea sa ca instrument pentru evaluarea agresivității în cercetarea de față. Mai mult decât atât, chestionarul se fundamentează pe un model teoretic clar și a demonstrat proprietăți psihometrice excelente [9].

Studiul de validare a fost realizat pe un eșantion de deținuți care execută pedepse privative de libertate în mai multe penitenciare din Regiunea Sud-Muntenia din România, în perioada octombrie 2021 – martie 2022.

Eșantionul a inclus 363 de bărbați condamnați pentru diferite infracțiuni. Dintre aceștia, 116 (31,95%) execută pedepse privative de libertate pentru omor, omor calificat, lovituri cauzatoare de moarte, viol, agresivitate în familie, proxenetism și trafic de persoane. Participanții au avut o vârstă medie de 39,39 de ani ( $SD = 12,34$ ), variind între 20 și 72 de ani. 121 dintre subiecți sunt căsătoriți (33,6%) iar 115 dintre aceștia (31,9%) sunt într-o relație. 167 (46,4%) dintre participanți au minim opt clase de studiu. În acest studiu, am integrat cei patru factori ai versiunii originale a AQ: 1) Agresivitatea fizică (nouă itemi); 2) Agresivitatea verbală (cinci itemi); 3) Furia (șapte itemi); și 4) Ostilitate (opt itemi).

A fost utilizată metoda analizei factoriale a datelor pentru a testa structura componentelor principale. În acest sens, prin natura metodei, datele obținute au fost supuse unei analize de corelație. Rezultatele obținute au relevat corelații semnificative ( $p < 0,001$ ) între itemii chestionarului, astfel încât problema reducerii dimensiunii are sens. De asemenea, a fost analizată și multicolinearitatea datelor ( $VIF < 10$ ), pentru a putea determina contribuția individuală a variabilelor la un factor. Pe baza scorurile obținute de la subiecți au fost calculați indicatorii statistici descriptivi, aceștia fiind relevanți pentru distribuția gaussiană a răspunsurilor.

În ceea ce privește fiabilitatea, consistența internă a fost evaluată cu ajutorul Alfa Cronbach ( $\alpha$ ). Rezultatele au relevat indici de consistență internă excelenți pentru toți itemii. De asemenea, indici de consistență internă relevanți au fost obținuți atât pe fiecare factor în parte identificat în analiza factorială, cât și pe scorul total al agresivității. Indicii de consistență internă obținuți relevă faptul că a fost obținut un chestionar standardizat de evaluare a agresivității în populația delinvențială, stabil și relevant: pentru factorul Furie,  $\alpha = 0,81$ , pentru factorul Agresivitate fizică  $\alpha = 0,86$ , pentru factorul Ostilitate  $\alpha = 0,81$  și pentru factorul Agresivitate verbală  $\alpha = 0,73$ .

În ceea ce privește validitatea discriminantă, cele patru subscale ale AQ au prezentat o intercorelație pozitivă. Rezultatele au arătat corelații înalte între agresivitatea verbală și agresivitatea fizică

( $r=0,654$ ,  $p=0,000$ ). Furia corelează semnificativ cu agresivitatea verbală ( $r=0,616$ ,  $p=0,000$ ), cu agresivitatea fizică ( $r=0,541$ ,  $p=0,000$ ) și cu ostilitatea ( $r=0,479$ ,  $p=0,000$ ). Ostilitatea corelează semnificativ statistic cu agresivitatea fizică ( $r=0,410$ ,  $p=0,000$ ) și cu agresivitatea fizică ( $r=0,350$ ,  $p=0,000$ ). Toate aceste rezultate semnifică faptul că fiecare factor captează o caracteristică diferită a constructului de agresivitate. Corelații semnificative între cei patru factori identificați în analiza confirmatorie au fost obținute, de asemenea, de către N. H. Mazlan și A. Ahmad (2012) pe un eșantion de femei deținute. A. H. Buss și M. Perry au demonstrat, în studiul original, asocieri semnificative între factori [6].

Având în vedere corelațiile semnificative între factorii chestionarului, pe baza răspunsurilor obținute de la subiecți, s-a calculat punctajul pentru scorul total al Agresivității, respectiv suma scorurilor subfactorilor. Alpha Cronbach pe întreg chestionarul este  $\alpha=0,97$ .

În ce privește profilul agresorului familial, Ipotezele cercetării au fost următoarele:

1. Profilul agresorului familial este heterogen.
2. Există diferențe între tipurile de agresori în ce privește de consumul de substanțe.
3. Există diferențe între tipurile de agresori în ce privește expunerea la violență în familia de origine.

Instrumentele de evaluare au fost atent selecționate. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de deținuți care a inclus 173 de bărbați condamnați pentru diferite infracțiuni de VD. Dintre aceștia, 104 (60,46%) execută pedepse privative de libertate pentru omor, omor calificat, lovituri cauzatoare de moarte, viol, agresiune în familie. Vârsta participanților la studiu este cuprinsă între 21 de ani și 70 de ani ( $M=38,76$ ;  $SD=11,217$ ). 100 dintre subiecți au nivel de studii de gimnaziu, 8 clase (61,3%), 40 dintre aceștia au 10 clase (23,3) și 33 dintre subiecți au 12 clase (15,4%).

Pentru investigarea profilului agresorului familial, în acord cu strategiile de cercetare anterioare [13, 14, 16, 17, 19], variabilele selectate au fost supuse unei analize ierarhice pentru a obține subtipurile empirice. Pentru a crea clusterelor, au fost selectate următoarele variabile: tulburarea de personalitate depresivă (TPD), tulburarea de personalitate paranoidă (TPPA), tulburarea de personalitate narcisică (TPNa), tulburarea de personalitate borderline (TPBo), tulburarea de personalitate antisocială (TPAS), trăsăturile de personalitate impulsivitate, neuroticism-anxietate și agresivitate-ostilitate, ruminația, ca strategie de coping cognitiv-emoțional și trăsăturile de agresivitate instrumentală, respectiv agresivitatea fizică și ostilitatea.

În vederea estimării numărului de cluster a fost utilizată dendograma pentru analiza soluția globală oferită; în al doilea rând, a fost analizat numărul de cazuri din fiecare cluster; în al treilea rând, a fost analizată literatura de specialitate și de cercetare empirică privind tipologiile agresorilor [17].



Pentru cercetarea de față, am considerat ca soluție favorabilă analiza ierarhică care a permis crearea subgrupurilor de agresori. Pentru analiza de cluster k-means, au fost efectuate transformări z pentru toate scorurile variabilelor pentru a standardiza intervalele de măsurare. Ulterior, pentru a valida analiza ierarhică, a fost efectuată o analiză de partiționare k-means a clusterelor obținute. Pe baza mediilor grupurilor la variabilele studiate, 72 subiecți (41,6 %) au fost grupați în clusterul 1 și au fost denumiți ca agresori non-patologici (NP), 21 de subiecți (12,1%) au fost grupați în clusterul 2 denumiți disforici/borderline (DB), 28 de subiecți (16,2%) au fost grupați în clusterul 3, fiind denumiți agresori antisociali/general violenți (AV), și 52 de subiecți (30,1%) au fost grupați în clusterul 4 și au fost denumiți subtipul antisocial (ASS). Reprezentarea agresorilor între clusterare a fost similară  $\chi^2(24) = 92,94, p=0,000$ . În ansamblu, aceste rezultate se aseamănă cu tipologia propusă de A. Holtzworth-Munroe și colaboratorii (2000) [12].

Pentru a verifica în ce măsură combinația variabilelor incluse în analiză este semnificativă, a fost utilizată analiza MANOVA. Analiza a evidențiat un rezultat multivariat semnificativ al efectului factorului „tip de agresor”, Pillai's = 1,597,  $F(36, 480) = 34,93, p < 0,001$ . În plus, mărimea efectului este semnificativă statistic  $\eta^2 = .981$ , iar puterea testului este mare  $1-\beta = 1.00$ .

Analiza varianțelor a relevat diferențe semnificative mediate de tipul de agresor pentru agresivitatea fizică, explicând 49,6% din varianță [ $F(3,169)=55.35, p=0.000$ ]. Mărimea efectului este ridicată ( $\eta^2 = .49$ ), iar puterea observată este, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ). Comparația post-hoc cu corecția Bonferonni a demonstrat că tipul AV ( $M=21.46$ ) și DB ( $M=13.42$ ) raportează semnificativ mai multă agresivitate fizică, comparativ tipurile NP ( $M=11.33$ ) și ASS ( $M=12.59$ ). Diferențe semnificative se înregistrează și în ce privește ostilitatea ca trăsătură de agresivitate, tipul AV ( $M=9.39$ ) și tipul DB ( $M=8.90$ ) raportând o medie semnificativ mai mare comparativ cu celelalte tipuri, respectiv NP ( $M=5.97$ ), și ASS ( $M=7.17$ ), explicând 49,9% din varianță [ $F(3,169)=56.01, p=0.001$ ]. Mărimea efectului este ridicată ( $\eta^2 = .49$ ), iar puterea observată este, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ).

În ce privește trăsăturile de personalitate, comparația post-hoc cu corecția Bonferonni demonstrează că tipul DB ( $M=10.38$ ) și ASS ( $M=9.23$ ) raportează o marcantă trăsătură impulsivă, comparativ cu tipul AV ( $M=6.57$ ) și NP ( $M=5.93$ ), ceea ce explică 35% din varianță [ $F(3,169)=55.35, p=0.000$ ]. Mărimea efectului, peste 0.14, este înaltă ( $\eta^2 = .35$ ), puterea observată fiind, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ). Pentru trăsătura agresivitate-ostilitate, se remarcă diferențe semnificative între tipurile de agresori identificate, tipul DB ( $M=9.76$ ) înregistrând rate de mai mari comparativ cu tipurile AV ( $M=1.71$ ), ASS ( $M=3.37$ ) și NP ( $M=1.5$ ), explicând 61,8% din varianță [ $F(3,169)=91.12, p=0.000$ ]. Mărimea efectului este înaltă ( $\eta^2 = .61$ ), puterea observată fiind, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ).

Trăsătura neuroticism-anxietate este caracteristică tipului DB ( $M=11.14$ ), explicând 54% din varianță [ $F(3,169)=66.5$ ,  $p=0.000$ ]. Analiza post-hoc cu corecția Bonferonni indică diferențe semnificative între tipul DB și tipurile NP ( $M=3.84$ ), ASS ( $M=8.98$ ) și AV ( $M=5.96$ ) [ $F(3, 169)=30.35$ ,  $p=0.000$ ,  $\eta^2=0.54$ ,  $1-\beta=1$ ].

În ce privește componenta depresivă, comparația post-hoc cu corecția Bonferonni a relevat diferențe semnificative pentru depresie, tipul DB ( $M=4.38$ ) înregistrând rate semnificativ mai înalte comparativ cu tipul NP ( $M=1.43$ ), AV ( $M=1.92$ ) și ASS ( $M=3.21$ ), [ $F(3,169)=36.86$ ,  $p=0.000$ ]. Mărimea efectului este ridicată ( $\eta^2 = .39$ ), iar puterea observată este, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ). De asemenea, rate înalte se înregistrează la componenta disforică a personalității pentru tipul DB ( $M=5.52$ ), comparativ cu tipul NP ( $M=2.59$ ), AV ( $M=3.00$ ) și ASS ( $M=4.22$ ) [ $F(3,169)=27.17$ ,  $p=0.000$ ]. Mărimea efectului este ridicată ( $\eta^2 = .32$ ), iar puterea observată este, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ).

În ce privește factorul afectiv, testele post-hoc cu corecția Bonferonni au relevat diferențe semnificative între tipul DB ( $M=9.33$ ) și tipul ASS ( $M=8.25$ ) și tipurile NP ( $M=3.73$ ) și AV ( $M=5.82$ ) [ $F(3,169)=46.26$ ,  $p=0.000$ ] pentru dimensiunea narcisistă a personalității. Mărimea efectului este ridicată ( $\eta^2 = .45$ ), iar puterea observată este, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ). De asemenea, componenta afectivă a trăsăturii borderline este mult mai proeminentă pentru tipul DB ( $M=9.85$ ), comparativ cu celelalte tipuri de agresori, respectiv NP ( $M=2.37$ ), AV ( $M=2.92$ ) și ASS ( $M=5.28$ ) [ $F(3,169)=68.92$ ,  $p=0.000$ ,  $\eta^2=0.55$ ,  $1-\beta=1$ ]. Nu în ultimul rând, analiza de varianță a indicat diferențe semnificative pentru fațeta antisocială, explicând 44,7% din varianță. Testele post-hoc cu corecția Bonferonni au demonstrat că agresorii AV ( $M=9.85$ ) și ASS ( $M=4.28$ ) prezintă mai multe comportamente antisociale, comparativ cu tipurile NP ( $M=2.16$ ) și DB ( $M=2.64$ ) [ $F(3,169)=45.49$ ,  $p=0.000$ ] pentru dimensiunea narcisistă a personalității. Mărimea efectului este ridicată ( $\eta^2 = .55$ ), iar puterea observată este, de asemenea, ridicată ( $1-\beta = 1.00$ ).

Distresul emoțional caracterizează mai degrabă tipul DB ( $M=47.04$ ), analizele multivariate indicând diferențe semnificative comparativ cu celelalte tipuri [ $F(3, 169)=11.88$ ,  $p=0.000$ ,  $\eta^2=0.174$ ,  $1-\beta=1$ ]. Pentru trăsătura ruminare, ca mecanism de coping cognitiv-emoțional, diferențele de medii între subtipurile de agresori sunt mai puțin semnificative, respectiv NP ( $M=12.77$ ), DB ( $M=12.61$ ), AV ( $M=12.46$ ), o medie mai înaltă observându-se la tipul ASS ( $M=14.25$ ), explicând doar 4% din variație [ $F(3, 169)=2.91$ ,  $p=0.000$ ,  $\eta^2=0.04$ ,  $1-\beta=.68$ ]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 1.

Grupul de agresori denumit non-patologic, clusterul 1, este tipul de agresor descris în literatura de specialitate ca „bătăușul doar în familie”, deoarece, în afara familiei, adoptă o atitudine și un comportament adecvat [8, 15, 19].

Clusterul doi, tipul de agresori denumit disforic/borderline (12,1%), este caracterizat de suferință psihologică. Acest tip de agresori nu caută să-și cenzureze emoțiile sau neajunsurile personale [9].

Clusterul trei, denumit antisociali/general violenți, poate fi descris ca fiind cea mai violentă categorie, cea mai violentă tipologie de agresori, comițând frecvent acte de violență domestică severă, inclusiv abuz psihologic și sexual.

Clusterul patru, subtipul antisocial, de regulă, este mai moderat în violența domestică sau extrafamilială, în ciuda faptului că prezintă oarecum aceleași caracteristici ca și tipul antisocial/general violent.

Tabelul 1. Analiza multivariată a efectului între tipurile de agresori

	NP (72)	DB (21)	AV (28)	ASS (52)	F	$\eta^2$	1- $\beta$				
	Media AS	Media AS	Media AS	Media AS							
T_depresiva 1.00	1.43	1.19	4.38	1.43	1.92	1.27	3.21	1.43	36.86***	.396	
T_paranoida 1.00	2.59	1.62	5.52	1.16	3.00	1.78	4.28	1.25	27.17***	.325	
T_narcisica 1.00	3.73	2.28	9.33	2.83	5.82	2.91	8.25	2.38	46.26***	.451	
T_borderline 1.00	2.37	2.20	9.85	2.63	2.92	2.14	5.28	2.09	68.95***	.550	
T_antisociala 1.00	2.16	2.25	2.64	2.59	9.85	3.71	4.28	2.91	45.49***	.447	
RM	12.77	3.48	12.61	2.24	12.46	3.036	14.25	3.31	2.91***	.049	.687
distresul emotional .174	1.00	24.84	17.17	47.04	18.83	31.50	18.99	40.75	19.57	11.88***	
impulsivitate 1.00	5.93	2.36	10.38	2.57	6.57	1.91	9.23	2.63	30.33***	.350	
neuroticism 1.00	3.84	2.54	11.14	3.35	5.96	2.63	8.98	2.10	66.05***	.540	
agresivitate-ostilitate .618	1.00	1.50	1.81	9.76	2.73	1.71	1.32	3.34	2.40	91.12***	
agresivitate fizica .496	1.00	11.33	2.83	13.42	3.57	21.46	4.36	12.59	2.91	55.35***	
ostilitate 1.00	5.97	3.46	8.90	2.01	9.39	2.07	7.17	1.11	56.01***	.499	

\*Notă: N=173; df(3,169); \*\*\*p<0,001; NP-tipul nonpatologic; DB-tipul disforic/borderline; AV-tipul antisociali/general violenți; ASS-subtipul antisocial

Pentru a verifica ipoteza studiului, în care afirmam că Există diferențe între tipurile de agresori în ce privește de consumul de substanțe, a fost utilizată analiza de varianță ANOVA. Prelucrarea statistică a datelor a relevat că există diferențe semnificative între tipurile de agresori și consumul de substanțe [ $F(3, 169)=26,945$ ,  $p=0,000$ ,  $\eta^2 = .324$ ,  $1-\beta = 1.00$ ] (tabelul 2.19.). Analiza post-hoc a demonstrat diferențe semnificative între tipul AV ( $M=25.42$ ) și tipurile NP ( $M=14.77$ ), DB ( $M=17.71$ ) și ASS ( $M=17.32$ ) în ce privește consumul de substanțe,  $p<0.001$ . Mărimea efectului este semnificativă ( $\eta^2 = .324$ ), puterea testului, la rândul său, fiind înaltă ( $1-\beta = 1.00$ ).

Tabelul 2. Analiza de varianță a efectului variabilei consum de substanțe

Tip	Media	AS	N	F	$\eta^2$	$1-\beta$
NP	14.77	3.84	72	26.945***	.324	1.00
DB	17.71	4.73	21			
AV	25.42	7.89	28			
ASS	17.32	5.62	52			
Total	17.62	6.41	173			

\*Notă:  $N=173$ ;  $df(3,169)$ ;  $p<0,001$ ; NP-tipul nonpatologic; DB-tipul disforic/borderline; AV-tipul antisociali/general violenți; ASS-subtipul antisocial

Abuzul de substanțe este semnificativ în discriminarea unui abuzator de altul, astfel că scoruri relevante la consumul de substanțe au fost înregistrate la tipul de agresor general violent ( $M=25,42$ ). În ce privește cea de a treia ipoteză a studiului, Există diferențe între tipurile de agresori în ce privește expunerea la violență în familia de origine pentru verificarea acesteia, de asemenea am utilizat analiza de varianță ANOVA unifactorială pentru a investiga efectul expunerii la violență în familia de origine asupra tipurilor de agresori. Prelucrarea statistică a datelor a relevat diferențe semnificative între tipurile de agresori și violența în familie [ $F(3, 169)=40,2016$ ,  $p=0,000$ ,  $\eta^2 = .416$ ,  $1-\beta = 1.00$ ] (tabelul 2.21.). Analiza post-hoc a demonstrat diferențe semnificative între tipul AV ( $M=11.57$ ) și tipurile NP ( $M=6.83$ ), DB ( $M=7.78$ ) și ASS ( $M=7.81$ ) în ce privește violența în familia de origine,  $p<0.001$ .

Tabelul 3. Analiza de varianță a efectului variabilei violența în familie

Tip	Media	AS	N	F	$\eta^2$	$1-\beta$
NP	6.83	1.43	72	40.216***	.417	1.00
DB	7.78	1.79	21			

AV	11.57	2.66	28
ASS	7.81	2.17	52
Total	8.01	2.53	173

\*Notă: N=173; df(3,169); p<0,001; NP-tipul nonpatologic; DB-tipul disforic/borderline; AV-tipul antisociali/general violenți; ASS-subtipul antisocial

Conform teoriei sociale a agresivității, inițierea, producerea și menținerea unui comportament agresiv într-o situație specifică depinde de: experiențele trăite de individ în situații violente, inclusiv propriile comportamente agresive și cele observate la alții (observarea altor persoane care au un comportament agresiv provoacă o excitație emoțională la observatori, iar acest lucru crește probabilitatea de a imita agresiunea și chiar de a spori intensitatea acesteia); gradul de succes al comportamentelor agresive manifestate de persoana însăși sau observate la alții (o funcție dezinhibitoare a unui model îi învață pe observatori că pot scăpa fără a fi pedepsiți pentru comportamentul agresiv); probabilitatea ca agresivitatea să fie recompensată social sau chiar autoadministrarea de laude; factorii cognitivi, sociali și de mediu [3, 4]. În acest sens, este unanim recunoscut faptul că expunerea la violența în familie are consecințe negative [20; 24].

**În capitolul al treilea** al studiului, intitulat Un model integrativ de intervenție în mediul penitenciar pentru reducerea agresivității la deținuții condamnați pentru violență domestică. Experiment formativ, am propus un program de intervenție pentru agresorii familiari bazat pe un model integrativ, evaluarea rezultatelor făcându-se, de asemenea, cantitativ. Programul elaborat a fost validat experimental pentru fiecare dintre variabilele analizate, respectiv agresivitatea și violența împotriva partenerii, distresul emoțional și strategiile de coping cognitiv-emoțional negative.

Obiectivele studiului:

- Obținerea acordului instituțional pentru derularea studiului în Penitenciar;
- Elaborarea criteriilor de includere a participanților în lotul cercetării, în acord cu scopul studiului;
- Proiectarea designului experimental;
- Elaborarea programului de intervenție;
- Derularea programului de intervenție;
- Analiza și interpretarea psihologică a diferențelor semnificative între momentele testării în ceea ce privește eficiența programului.

Ipoteza studiului: Participarea la un program integrativ de intervenție pentru agresori facilitează reducerea agresivității la bărbații condamnați pentru fapte de violență domestică.

Studiul a fost realizat pe un eșantion constituit din 21 de bărbați condamnați pentru diferite infracțiuni de VD, conform C.p. Dintre aceștia, 4 (19%) execută pedepse privative de libertate pentru omor, 6 subiecți (28,7%) lovituri și alte violențe, 4 subiecți (19%) pentru tentativă de omor, 5 subiecți (23,8%) pentru agresiune sexuală și 2 subiecți (9,5%) pentru lovituri cauzatoare de moarte. 9 dintre subiecți (42,9%) sunt divorțați, 4 dintre ei (19%) sunt văduvi, 4 sunt într-o relație (19%) și 4 sunt căsătoriți (19%). Participanții au vârste cuprinse între 20 și 45 de ani, cu o medie  $M=2,81$  și  $Ab.Std.= 1,167$ . Programul s-a bazat pe un model integrativ, care îmbină abordarea cognitiv-comportamentală cu cea psihoeucațională, narativă și experiențială.

Designul studiului s-a bazat pe modelul analizei de varianță, cu o strategie de tip intra-subiect, în care grupul de subiecți este supus unui tratament aplicat o singură dată, cu trei măsurări ale variabilelor dependente.

Analiza de iterație a relevat că subiecții participanți la program fac parte din categoria DB (52,4%), ASS (33,3%) și NP (14,3%).

Având în vedere rezultatele statistice obținute (tabelul 4) afirmăm că ipoteza studiului în care am enunțat că Participarea la un program integrativ de intervenție pentru agresori facilitează reducerea agresivității la bărbații condamnați pentru fapte de violență domestică se confirmă, programul putând fi aplicat în populația generală de agresori din România.

Tabelul 4. Media, abaterea standard și rezultatele ANOVA MR two-way pentru variabilele investigate

Variabile	DB	ASS	NP	Efect	F	p	$\eta^2$	1- $\beta$
	Media AS	Media AS	Media AS					
<b>Refocalizare pe planificare</b>								
M1	7.45	3.29	11.28	2.92	9.66	4.61	Gr	245.42 .000 .932 1.000
M2	8.54	3.07	10.42	3.10	10.00	4.35	M	36.39 .000 .669 1.000
M3	14.72	3.55	13.57	2.82	15.33	1.15	GrxM	3.75 .025 .294 .728
<b>Culpabilizarea celorlalți</b>								
M1	13.27	3.34	12.42	3.69	14.33	3.215	Gr	505.04 .000 .966 1.000
M2	8.90	2.02	7.85	.89	9.33	2.08	M	30.06 .000 .626 .999
M3	8.18	2.18	8.00	2.76	8.00	.00	GrxM	.136 .874 .015 .068
<b>Ruminația</b>								
M1	8.90	1.44	9.00	1.63	8.66	3.21	Gr	382.89 .000 .955 1.000
M2	7.63	.80	7.71	1.79	7.33	2.08	M	17.20 .000 .489 1.000

M3	5.54	1.69	4.14	1.86	6.33	2.08	GrxM	.379	.822	.040	.127
Agresivitatea general											
M1	8.90	1.44	9.00	1.63	8.66	3.21	Gr	427.47	.000	.960	1.000
M2	7.63	.80	7.71	1.79	7.33	2.08	M	40.19	.000	.691	1.000
M3	5.54	1.69	4.14	1.86	6.33	2.08	GrxM	2.18	.090	.195	.584
VIP											
M1	14.90	5.41	16.28	5.18	14.33	5.03	Gr	215.35	.000	.923	1.000
M2	9.45	4.22	9.57	2.63	9.66	4.04	M	28.57	.000	.614	1.000
M3	6.09	1.37	7.00	1.52	6.57	1.59	GrxM	.216	.894	.023	.087
Furia											
M1	11.00	2.72	9.85	1.57	10.00	2.64	Gr	298.83	.000	.943	1.000
M2	8.45	1.91	7.42	2.50	8.66	2.51	M	32.07	.000	.641	1.000
M3	6.18	2.18	6.28	2.21	4.66	2.51	GrxM	.97	.432	.098	.272
Agresivitatea fizică											
M1	8.09	1.44	8.71	3.90	13.66	.57	Gr	147.26	.000	.891	1.000
M2	5.72	2.28	5.57	3.69	7.00	1.73	M	73.90	.000	.804	1.000
M3	3.45	1.63	3.42	2.63	4.33	3.05	GrxM	3.56	.022	.284	.761
Distres emoțional											
M1	40.27	21.97	41.85	17.65	37.33	8.08	Gr	117.72	.000	.867	1.000
M2	23.63	9.93	29.00	9.25	27.00	1.73	M	23.19	.000	.563	1.000
M3	15.45	5.41	14.00	5.94	20.00	6.55	GrxM	.525	.718	.055	.161

\*Notă: df (2,18); M=momentele evaluării: M1 – măsurare pre-test, M2 – măsurare intermediară, M3 – măsurare post-test; t = tip de agresor: DB – disforic /borderline, ASS – subtipul antisocial, NP – nonpatologic;

Indiferent de orientarea și modul de abordare al diferitelor tipuri de programe pentru agresorii familiari, intenția acestora este aceea de a produce schimbarea, de asumare a faptelor comise și de a preveni recidiva [10].

Evaluarea variabilelor propuse s-a făcut în trei etape ale cercetării, respectiv pre-test, intermediar și post-test. Analiza eficienței programului s-a făcut, în acord cu literatura de specialitate în domeniu, în funcție de mărimea efectului și puterea testului. În acest sens, s-au înregistrat valori semnificative ale

mărimii efectului ( $\eta^2 > 0,5$ ), precum și o putere a testului înaltă pentru toate variabilele de interes asociate cu VD, ceea ce demonstrează robustețea programului. Rezultatele obținute demonstrează dorința de schimbare a subiecților, asumarea responsabilității pentru faptele comise, precum și scăderea agresivității și a credințelor negative referitoare la femei, în general și partenerele de cuplu, în special. Având în vedere rezultatele obținute, putem afirma că s-a reușit elaborarea unui program de intervenție pentru agresori validat empiric.

Au fost analizate, de asemenea, diferențele dintre subtipurile de agresori obținute prin analiza de clusterizare a variabilelor și dimensiunilor de personalitate, în cele trei momente ale testării. Astfel, prelucrarea statistică a datelor obținute a arătat că grupul de subiecți a fost constituit din agresori de tip disforic/borderline (DB), subtipul antisocial (ASS) și nonpatologic (NP). Analiza de varianță nu a relevat un efect statistic semnificativ al programului între momentul testării intermediare și cel al testării finale a variabilelor, cu două excepții: refocalizarea pe planificare și agresivitatea fizică. Pentru celelalte variabile de interes s-au obținut diferite mărimi ale efectului ( $\eta^2 = 0,01$ , cea mai scăzută valoare statistică și  $\eta^2 = 0,28$ ), precum și puteri diferite ale testului. Oarecum, aceste rezultate nu sunt deloc surprinzătoare, având în vedere că vorbim despre nucleul dur al personalității. Mai mult decât atât, există recomandări ca intervențiile pentru agresori să se întindă pe o mai lungă perioadă de timp, astfel încât să se obțină rezultate adecvate. Trebuie să precizăm că programul nu a urmărit intervenția centrată pe tipul de agresor.

Referitor la eficiența programului, o limită considerabilă o constituie faptul că rezultatele schimbării înregistrate de subiecții din lotul cercetării nu au putut fi comparate cu mărturiile victimelor lor, astfel că nu se poate corobora cu riscul de recidivă. De asemenea, o limită a cercetării de față o reprezintă absența unei evaluări de tip follow-up, precum și faptul că nu s-a realizat și o evaluare a eficienței programului din perspectiva facilitatorului.

## **CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI**

Rezultatele obținute au permis conturarea următoarelor concluzii generale:

1. A fost argumentat teoretic că agresivitatea și, mai ales violența, se prezintă ca forme de manifestare a unor conținuturi obiective ale infracțiunii, în timp ce VD reprezintă o paletă de circumstanțe agravante determinate de calitatea relațională (intimă) și spațială (coabitare) specială dintre victimă și agresor.
2. A fost adaptat și validat pe populația delinvențională românească Chestionarul agresivității (AQ). Analiza factorială exploratorie a reușit replicarea structurii cu 4 factori raportată în chestionarul inițial,



respectiv agresivitate verbală, agresivitatea fizică, furia și ostilitatea. Varianta românească a reușit să păstreze 24 itemi ce corespund semantic și ca încărcare factorială cu concepția celor patru factori propusă de autori. A fost obținut un instrument de evaluare scurt, fiabil și ușor de administrat care poate fi de un real ajutor specialiștilor pentru a măsura caracteristicile agresivității, astfel încât bărbații cu niveluri înalte de agresivitate vor putea fi identificați timpuriu.

3. Cercetarea a demonstrat că profilul agresorilor familiari este heterogen. Tipologiile agresorilor includ, pe lângă agresivitate, o serie de trăsături de personalitate relevante pentru asocierea cu VD, precum și o serie de caracteristici descriptive simptomatice pentru tulburările de personalitate. Analiza datelor obținute a permis identificarea a patru tipuri de agresori, validate empiric, ce comit infracțiuni cu VD. Categoriile de infractori identificate converg ca număr și conținut descriptiv cu tipologii similare postulate teoretic și relevate empiric pe populații carcerale sau non-carcerale în alte țări și culturi. Identificarea tipologiilor agresorilor constituie un pas important în cercetarea agresorilor familiari. Faptul că aceștia diferă între ei în funcție de gravitatea, frecvența și generalitatea VD, a nivelurilor de furie și prezenței unor agresioni asociate cu psihopatologia atrage atenția asupra faptului că acești bărbați extrem de agresivi, o dată identificați, au nevoie de o supraveghere mai strictă și pe termen mai lung din partea asistenților sociali și a agenților judiciari implicați în procesul de reintegrare al acestora și pentru prevenirea recidivei.

4. De asemenea, studiul de față a demonstrat că există diferențe între tipurile de agresori în ce privește unii factori ai VD, respectiv consumul de substanțe și experiențierea violenței în familia de origine.

5. A fost elaborat, implementat și validat experimental un program de intervenție integrativ în mediul penitenciar în vederea reducerii agresivității la deținuții condamnați pentru VD. Deși numărul de participanți la intervenția realizată este relativ mic, iar reprezentarea pe tipuri de agresori a participanților este dezechilibrată, intervenția este reușită, evidențiată în diferențele din inter-test și post-test. Prin aplicarea programului se poate obține schimbarea agresorilor, reducerea agresivității, dezvoltarea strategiilor adaptative de coping cognitiv-emoțional și îmbunătățirea convingerilor iraționale despre femei și violență în relația de cuplu.

6. Rezultatele obținute au permis edificarea unui cadru teoretic particular și noi cunoștințe științifice specifice domeniului VD din perspectiva influențării asupra profilului agresorului familial pentru reducerea agresivității la bărbații condamnați penal pentru VD. Ipotezele studiului s-au confirmat, efectul final relevându-se în soluționarea problemei științifice, respectiv rezolvarea contradicției dintre necesitatea acută de diminuare a comportamentelor agresive la deținuții condamnați pentru VD și lipsa programelor de intervenție psihologică verificate experimental.

7. Rezultatele obținute demonstrează că cercetarea de față este coerentă și integrată, aducând un element de noutate și de actualitate în cercetarea românească în domeniu.

Rezumând concluziile cercetării, formulăm **recomandări practice:**

**(a) Psihologilor din mediul carceral:**

- Identificarea instrumentelor de motivare pentru participarea deținuților condamnați pentru infracțiuni ce implică VD, în programele de reabilitare;
- utilizarea Programului integrativ de intervenție pentru reducerea agresivității la bărbații condamnați pentru violență domestică în mediul penitenciar;

**(b) Cercetătorilor:**

- cercetarea altor variabile de personalitate care pot defini profilul agresorului;
- identificarea factorilor socio-demografici și psihologici, care generează comportamentul agresiv al infractorilor domestici în spațiul românesc;
- dezvoltarea unor instrumente de screening, cu calități psihometrice adecvate, capabile să surprindă diferite aspecte ale factorilor facilitatori VD;
- dezvoltarea de programe de intervenție adresate infractorilor pentru reducerea violenței domestice și pentru prevenirea recidivei.

**(c) Profesioniștilor din domeniul politicilor publice:**

- analize de politici publice de siguranță și sănătate, ce pot diminua riscul de producere al actelor de VD;
- rezultatele științifice, informațiile teoretice și practice incluse în cercetarea de față pot constitui fundamentul unui ghid de intervenție pentru profesioniștii care lucrează cu agresori familiari, psihologi, asistenți sociali.

## BIBLIOGRAFIE

1. ARANOWSKA, E., RYTEL, J. Factorial structure of the Buss-Perry Aggression Questionnaire (BPQA) in polish population. In: *Studia Psychologica*. 2012, no.12(2), pp.133–151.
2. BALICA, E. Criminalitatea violentă. Tendințe și factori de risc. București: Editura Oscar Print, 2008, 318p. ISBN: 978-973-668-201-8.
3. BANDURA, A. Aggression: A social learning analysis. International Psychotherapy Institute. 1973. 1116 p.
4. BJØRKLY, S. Psychological theories of aggression: Principles and application to practice. In: D. Richter and R. Whittington, eds. *Violence in mental health settings: Causes, consequences, management*. 2006. 338 p.
5. BRYANT, F.B., SMITH, B.D. Refining the architecture of aggression: A measurement model for the Buss–Perry Aggression Questionnaire. In: *Journal of Research in Personality*. 2001, no. 35, pp.138–167. doi:10.1006/jrpe.2000.2302.
6. BUSS, A.H., PERRY, M. The Aggression Questionnaire. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. 1992, no. 63(3), pp. 452-459.
7. CHRISTENSEN, K.B. Domestic violence: A study of men’s violence in close relationship. Malmö Universitet. 2018. 38 p.
8. CUNHA, O., PEIXOTO, M., CRUZ, A.R., GONÇALVES, R.A. Buss-Perry Aggression Questionnaire: Factor structure and measurement invariance among portuguese male perpetrators of intimate partner violence. In: *Criminal Justice and Behavior*. 2021, 37p.
9. ECKHARDT, C., HOLTZWORTH-MUNROE, A., NORLANDER, B., SIBLEY, A., CAHILL, M. Readiness to change, partner violence subtypes, and treatment outcomes among men in treatment for partner assault. In: *Violence and Victims*. 2008, no. 23(4), pp. 446-475. [citat 21 august 2021]. Disponibil:  
[https://www.researchgate.net/publication/23253918\\_Readiness\\_to\\_Change\\_Partner\\_Violence\\_Subtypes\\_and\\_Treatment\\_Outcomes\\_Among\\_Men\\_in\\_Treatment\\_for\\_Partner\\_Assault](https://www.researchgate.net/publication/23253918_Readiness_to_Change_Partner_Violence_Subtypes_and_Treatment_Outcomes_Among_Men_in_Treatment_for_Partner_Assault)
10. FERARO, K.J. Current Research on Batterer Intervention Programs and Implications for Policy. The Battered Women’s Justice Project, the US Department of Health and Human Services, Grant #90EV0440. Publisher: Family Violence Institute, Northern Arizona University, 2017, 24p
11. GARNEFSKI, N., KRAAIJ, V., SPINHOVEN, P. Manual for the use of the cognitive emotion regulation questionnaire. Leiderdorp: DATEC, 2002, 9p.

12. HAMBERGER, K.L, LANGHINRICHSEN-ROHLING, J. Antisocial disorders and domestic violence: Treatment considerations. In Alan R. Felthous and Henning Sass (Ltd. Editors), *The International Handbook of Psychopathic Disorders and the Law*, 1st Eds., 2007, pp.497-517. Publisher: John Wiley & Sons.
13. HOLTZWORTH-MUNROE, A., MEEHAN, J.C., HERRON, K., REHMAN, U., STUART, G.L. Testing the Holtzworth-Munroe and Stuart batterer typology. In: *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2000, no. 68, pp.1000-1019. DOI:10.1037//0022-006X.68.6.1000.
14. HOLTZWORTH-MUNROE, A., STUART, G.L. Typologies of Male Batterers: Three subtypes and the differences among them. In: *Psychological Bulletin*. 1994, vol. 16, no. 3, pp. 476-497.
15. HUSS, M., LANGHINRICHSEN-ROHLING, J. The identification of the psychopathic batterer: The clinical, legal and policy implications. In: *Aggression and Violent Behavior*. 2000, no. 5(4), pp. 403–422.
16. HUSS, M.T., LANGHINRICHSEN-ROHLING, J. Assessing the Generalization of Psychopathy in a Clinical Sample of Domestic Violence Perpetrators. In: *Law and Human Behavior*, 2006, 30(5), 571-86.
17. HUSS, M.T., RALSTON, A. Do batterer subtypes actually matter? Treatment completion, treatment response, and recidivism across a batterer typology. In: *Criminal Justice and Behavior*. 2008, no. 35, pp. 710-724. DOI:10.1177/0093854808316218.
18. ILINCESCU, A. 160 de cazuri de violență domestică pe zi în România / Nerespectarea ordinilor de protecție, în creștere cu 26%. HotNews, București, 2023, 11 dec.
19. LANGHINRICHSEN-ROHLIN, J., HUSS, M.T., RAMSEY, S. The clinical utility of batterer typologies. In: *Journal of Family Violence*. 2000, no. 15(1), pp.37-53.
20. LILA, M., GRACIA, E., CATALÁ-MIÑANA, A. Individualized motivational plans in batterer intervention programs: A randomized clinical trial. In: *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2018, no. 86(4), pp. 309–320. [citat 27 martie 2022]. Disponibil: [https://www.researchgate.net/publication/324491417\\_Individualized\\_motivational\\_plans\\_in\\_batterer\\_intervention\\_programs\\_A\\_randomized\\_clinical\\_trial](https://www.researchgate.net/publication/324491417_Individualized_motivational_plans_in_batterer_intervention_programs_A_randomized_clinical_trial)
21. MAZLAN, N.H., AHMAD, A. The Malay-translated version of the Aggression Questionnaire (AQ): The validity and the identification of types of aggression among female prisoners. In: *ASEAN Journal of Psychiatry*, 2012, 13, 146–156.
22. PÎRVU, C. Cifrele violenței domestice: în ultimii 8 ani, 426 de femei au fost ucise în România de parteneri sau membri ai familiei. Mediafax, București, 2023, 7 feb. [citat 13 august 2023]. Disponibil:

- <https://www.mediafax.ro/social/cifrele-violentei-domestice-in-ultimii-8-ani-426-de-femei-au-fost-ucise-in-romania-de-parteneri-sau-de-membri-ai-familiei-21580477>
23. POPA, M. Statistici multivariate aplicate în psihologie. Iași: Polirom, 2010. 360 p. ISBN 978-973-46-1794-4.
  24. ROBINSON, L.R. Investigating a batterer typology: the role of personality characteristics, attachment, and family of origin dynamics: A Dissertation to the Texas A&M University, 2005. 97 p. [citat 23 august 2021]. Disponibil: <https://core.ac.uk/download/pdf/147124204.pdf>
  25. WALKER, L.E. The Battered Woman Syndrome. 3rd ed. New York: Springer Publishing Company, 2009. 511 p.
  26. WILSON, D.B., FEDER, L., OLAGHERE, A. Court-mandated interventions for individuals convicted of domestic violence: An updated Campbell systematic review. In: Campbell Systematic Reviews. 2021, no.17(1), 23bp. DOI:10.1002/cl2.1151.
  27. ZUCKERMAN, M. Zuckerman-Kuhlman Personality Questionnaire (ZKPQ): An alternative five factorial model. In: B. de Raad, & M. Perugini, eds. Big Five Assessment. Seattle: Hogrefe & Huber Publishers, 2002, pp. 377-396.

## LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

### a. Reviste științifice

Săbăreanu, L.M., Oprea, C.E. THE EFFECTIVENESS OF TEACHING COGNITIVE EMOTION REGULATION STRATEGIES ON REDUCING AGGRESSION IN A ROMANIAN DELINQUENT POPULATION: A PILOT STUDY. In: ICERI2022 Proceedings, 2022, 6005-6006.

ISBN: 978-84-09-45476-1. ISSN: 2340-1095

<https://library.iated.org/publications/ICERI2022/start/975>

Săbăreanu, L.M., Gonța, V., Oprea, C.E. FACTOR STRUCTURE OF THE AGGRESSION QUESTIONNAIRE: STUDY ON THE ROMANIAN DELINQUENT POPULATION. In: European Proceedings of Educational Sciences, EpES., 2022, 982-989.

[https://www.researchgate.net/publication/369931535\\_Factor\\_Structure\\_Of\\_The\\_Aggression\\_Questionnaire\\_Study\\_On\\_The\\_Romanian\\_Delinquent\\_Population](https://www.researchgate.net/publication/369931535_Factor_Structure_Of_The_Aggression_Questionnaire_Study_On_The_Romanian_Delinquent_Population)

Săbăreanu, L.M., Gonța, V. Prevalence Of Personality Disorders At Detainees In A Romanian Maximum-Security Penitentiary. In: European Proceedings of Educational Sciences, EpES., 2022.

<https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epes.23045.98>

Săbăreanu, L.M. ABATERI DISCIPLINARE ÎN PENITENCIAR ȘI CARACTERISTICI DE PERSONALITATE LA DEȚINUȚII ADULȚI. In: Revista de Criminologie, Criminalistica și Penologie, Bucharest Iss., 2017, 1/2, 141-158.

<https://www.proquest.com/docview/2188519989?sourcetype=Scholarly%20Journals>

### b. Materialele conf. șt. Internaționale

Săbăreanu, L.M., Gonța, V. THE INFLUENCE OF DE EDUCATIONAL PRACTICES IN THE FAMILY OF ORIGIN ON THE PERSONALITY DISORDERS AND AGGRESSIVE BEHAVIOUR. In: 1st International violence and prevention of violence congress book, 1-13 October 2021, Tokat ISBN: 978-975-7328-83-4.

Săbăreanu, L.M., Gonța, V. PARTICULAR ASPECTS OF CRIMINAL OFFENDER. In: 2nd International Conference on Social Sciences, Humanities and Education (October, 21-22, 2022). ISBN: 978-625-00-1031-0.

Săbăreanu, L.M., Oprea, C.E., Gonța, V. 'WALKING IN SOMEONE ELSE'S SHOES': REDUCING AGGRESSION IN A ROMANIAN DELINQUENT POPULATION THROUGH ACTIVE LEARNING TECHNIQUES. In: EduLearn, 15th annual International Conference on Education and New Learning Technologies, Palma de Mallorca (Spain). 3rd - 5th of July, 2023. In press.

Săbăreanu, L.M., Oprea, C.E., Vîrlan, M. PERCEPTION OF SOCIAL DEVIANCE IN A ROMANIAN DELINQUENT POPULATION: A QUALITATIVE STUDY. In: EduLearn, 15th annual International Conference on Education and New Learning Technologies, Palma de Mallorca (Spain). 3rd - 5th of July, 2023. In press.

**c. Culegeri ale conf. șt. Naționale cu participare Internațională**

Săbăreanu, L.M., Gonța, V. MODELUL PSIHOPEdagogIC DE DIMINUARE A AGRESIVITĂȚII ÎN MEDIUL PENITENCIAR. In: Conferința "Educația din perspectiva conceptului Clasa Viitorului" 3, Chisinau, Moldova, 4-5 noiembrie 2022. [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/43-52\\_11.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/43-52_11.pdf)

Săbăreanu, L.M., Gonța, V. Fenomenologia tulburărilor de personalitate în mediul penitenciar. In: Conferința "Educația din perspectiva conceptului Clasa Viitorului" 2, Chișinău, Moldova, 12-13 noiembrie 2021. [https://ibn.idsi.md/vizualizare\\_articol/165106](https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/165106)

**d. Culegeri ale conf. șt. Naționale**

Săbăreanu, L.M., Gonța, V. IMPACTUL PRACTICILOR PARENTALE DIN FAMILIA DE ORIGINE ASUPRA PERSONALITĂȚII AGRESORILOR FAMILIALI. In: Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului. Seria 22, Vol.2, 8-9 octombrie 2020, Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2020, pp. 132-139. ISBN 978-9975-46-449-9; 978-9975-46-451-2.

[http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2127/Conf\\_UPSC\\_2020\\_Vol\\_II\\_p132-139.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2127/Conf_UPSC_2020_Vol_II_p132-139.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

## ADNOTARE

**Săbăreanu Laurențiu-Mihai. Profilul agresorului familial. Un model de intervenție în mediul penitenciar pentru reducerea agresivității la deținuții condamnați pentru violență domestică. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2024**

**Structura tezei:** introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, 136 pagini text de bază, 18 tabele, 26 figuri, 3 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

**Concepte-cheie:** violența în familie, agresivitate, agresor familial, condamnat, deținuți.

**Scopul cercetării:** identificarea profilului agresorului familial pe baza trăsăturilor și dimensiunilor de personalitate și validarea empirică a unui program integrativ de intervenție pentru reducerea agresivității la bărbații condamnați penal pentru acte de violență în familie.

**Obiectivele cercetării:** clarificarea conceptelor teoretice; validarea Chestionarului agresivității AQ prin analiza factorială confirmatorie și determinarea fiabilității instrumentului; identificarea unui profil al agresorului; examinarea posibilelor diferențe între tipurile de agresori privind consumul de substanțe și experiențierea violenței în familia de origine; elaborarea și aplicarea unui program integrativ de intervenție în vederea reducerii agresivității la bărbații condamnați penal pentru VD.

**Noutatea și originalitatea științifică** constă în validarea și adaptarea pe populația delinvențială a unui chestionar de măsurare a agresivității, precum și în implementarea unui program de intervenție pentru reducerea agresivității la deținuții condamnați pentru violență în familie.

**Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice importante** permit o mai bună înțelegere a profilului persoanelor, bărbați, care comit infracțiuni prin violență în familie, precum și demonstrarea eficienței unui program de intervenție, creându-se astfel premisele dezvoltării de noi programe de intervenție pentru agresorii familiari în vederea reducerii fenomenului de violență domestică în România.

**Valoarea teoretică** se relevă în faptul că teza completează lacunele de cunoaștere ale fenomenului de violență în familie specific spațiului românesc, prin integrarea profilului agresorului, dezvoltarea bateriei de teste destinate evaluării agresivității, precum și prin repere metodologice ale intervenției.

**Valoarea aplicativă** este semnificată de faptul că teza are implicații în practica clinică și judiciară, datorită modelului de evaluare și a programului de intervenție psihologică validat experimental, ce contribuie la reducerea agresivității la persoanele care ispășesc pedepse privative de libertate pentru fapte de violență domestică.

**Implementarea rezultatelor științifice:** aspectele cele mai importante ale cercetării au fost prezentate, discutate și analizate în cadrul conferințelor științifice din Republica Moldova, precum și la conferințe internaționale; s-a realizat prin diseminarea rezultatelor obținute pe parcursul desfășurării cercetării teoretice și empirice, prin intermediul publicațiilor științifice; Programul de intervenție a fost aprobat, spre derulare, de către conducerea penitenciarului gazdă, și propus spre implementare în sistemul Administrației Naționale a Penitenciarelor din România.



## ADNOTATION

**Săbăreanu Laurențiu-Mihai. Profile of the family aggressor. An model of intervention in the penitentiary environment to reduce aggressiveness in prisoners convicted for domestic violence. PhD Thesis in Psychology, Chisinau, 2024**

**Thesis structure:** introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography, 136 pages of basic text, 18 tables, 26 figures, 4 appendices. The results are published in 11 scientific papers.

**Key concepts:** domestic violence, aggression, domestic abuser, prisoners.

**Aim of the research:** identify the profile of the family aggressor based on personality traits and dimensions and to validate empirically an integrative intervention program to reduce aggression in men convicted of domestic violence.

**Research objectives:** clarify theoretical concepts; validation of the AQ Aggression Questionnaire through confirmatory factor analysis and determining the reliability of the instrument; and the practical-applicative objectives involved the operationalisation of aggression in men convicted of domestic violence; the outline of the profile of the aggressor; examination of possible differences between types of aggressors in terms of substance use and experiences of violence in the family of origin; the development and implementation of an intervention program aimed at improving aggression and domestic violence in men convicted of such acts.

**Scientific novelty and originality** lies in the validation and adaptation of a questionnaire for measuring aggressiveness on the delinquent population, as well as in the implementation of an intervention program to reduce aggressiveness in prisoners convicted of domestic violence.

**The results obtained** allow a better understanding of the profile of male perpetrators of domestic violence offences; also the demonstration of the effectiveness of an intervention programme creates the premises for the development of new intervention programmes for domestic abusers in order to reduce the phenomenon of domestic violence in Romania.

**The theoretical value** is revealed in the fact that the thesis fills in the knowledge gaps of the phenomenon of family violence specific to the Romanian area, by integrating the profile of the aggressor, developing the battery of tests intended to evaluate aggression, as well as by methodological benchmarks of the intervention.

**The applicative value** is signified by the fact that the thesis has implications in clinical and judicial practice, thanks to the evaluation model and the experimentally validated psychological intervention program, which contributes to the reduction of aggression in people serving custodial sentences for acts of domestic violence.

**Implementation of scientific results:** the most important aspects of the research were presented, discussed and analyzed in scientific conferences in the Republic of Moldova, as well as at international conferences.

## АННОТАЦИЯ

**Сэбэрян Михай-Лауренциу. Профиль домашнего агрессора. Модель вмешательства для снижения агрессии у заключенных, осужденных за домашнее насилие.**

**Кандидатская диссертация по психологии, Кишинев, 2024 г.**

**Структура диссертации:** введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, 136 страниц основного текста, 18 таблиц, 26 рисунков, 3 приложения. Полученные результаты опубликованы в 11 научных статьях.

**Ключевые понятия:** домашнее насилие, агрессия, семейный агрессор, заключенные.

**Цель исследования:** выявить профиль семейного агрессора на основе особенностей и характеристик личности и эмпирически обосновать программу интегративного вмешательства по снижению агрессии у мужчин, осужденных к уголовной ответственности за акты семейного насилия.

**Задачи исследования:** уточнение теоретических представлений; валидация опросника AQ по агрессии посредством подтверждающего факторного анализа и определения надежности инструмента; определение профиля агрессора; изучение различий между типами агрессоров, в зависимости от злоупотребления психоактивных веществ и подвергающихся насилию в семье происхождения; разработка и применение программы интегративного вмешательства с целью снижения агрессии у мужчин, осужденных за СН.

**Научная новизна и оригинальность** заключается в валидации и адаптации на правонарушителях опросника измерения агрессии, а также во внедрении интервенционной программы по снижению агрессии у осужденных за насилие в семье.

**Полученные результаты, способствующие решению важной научной проблемы,** позволяют лучше понять профиль мужчин, совершающих преступления посредством насилия в семье, а также продемонстрировать эффективность программы вмешательства для агрессоров с целью уменьшения явления домашнего насилия в Румынии.

**Теоретическая ценность** заключается в том, что диссертация дополняет пробелы в знаниях о феномене семейного насилия, характерном для румынского региона, путем интеграции профиля агрессора, разработки батареи тестов, предназначенных для оценки агрессии, а также путем методологических ориентиров психологического вмешательства.

**Прикладная ценность** определяется тем, что диссертация имеет применение в клинической и судебной практике благодаря модели оценки и экспериментально обоснованной программе психологического вмешательства, которая способствует снижению агрессии у лиц, отбывающих наказание в виде лишения свободы за акты домашнего насилия.

**Внедрение научных результатов:** наиболее важные аспекты исследования были представлены, обсуждены и проанализированы на научных конференциях в Республике Молдова, а также на международных конференциях.

SĂBĂREANU LAURENȚIU-MIHAI

PROFILUL AGRESORULUI FAMILIAL. UN MODEL INTEGRATIV DE INTERVENȚIE ÎN  
MEDIUL PENITENCIAR PENTRU REDUCEREA AGRESIVITĂȚII LA DEȚINUȚII  
CONDAMNAȚI PENTRU VIOLENȚĂ DOMESTICĂ

Specialitatea: 511.02 - Psihologia dezvoltării și psihologia educațională

Rezumatul tezei de doctor în psihologie

Aprobat spre tipar: data

Hârtie offset. Tipar offset.

Coli de tipar.: ...

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj ... ex...

Comanda nr. ....

Denumirea și adresa instituției unde a fost tipărit rezumatul